

Особливістю модернізації вітчизняного суспільства є операціоналізація кардинальних реформ, усунення порушень його системних зв'язків.

Сучасні глобально-цивілізаційні виклики, швидкоплинні соціальні зміни підживлюють потребу у подальшій поглибленій інтерпретації соціальної модернізації як в теоретичній концептуалізації, так і в контексті її практичних виявів.

Література:

1. *Валлерстайн И.* Конец знакомого мира: Социология XXI века. – М.: Логос, 2003. – 355 с.
2. *Валлерстайн И.* Эволюция структур знаний в мир-системной перспективе. – Х.: Ойкумена, 2005. – С. 143.
3. *Гальчинський А.* За межами капіталізму // Економіка України, 2011. – № 9. – С. 4 – 16.
4. *Гальчинський А.* За межами капіталізму // Економіка України, 2011. – № 9. – С. 4 – 16.
5. *Castells M.* The Information Age: Economy, Society and Culture. – Oxford, 1998. – p. 338.
6. *Кренон М.* Європейські ін шості // Філосо. думка, 2010. – №1. – С. 89 – 99.
7. *Онищенко В.* Модернізація як імператив розвитку України // Економіка України, 2011. – № 7. – С. 4 – 13.
8. *Тоффлер Э., Тоффлер Х.* Революционное богатство. – М.: «Аст изд-во», 2007. – 569 с.

УДК 101.2:37.01 (477)

Литвиненко Т.С.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ФІЛОСОФІЯ ВИХОВАННЯ У ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

У статті виявлено сутність виховання як поняття філософії освіти. Продемонстровані домінуючі у філософсько-педагогічній літературі концепції освіти та виховання, виявлені основні філософські напрями, під впливом яких сформувалися погляди на виховання в освітньому контексті. Надано перевагу гуманістичній концепції освіти та виховання у освітньому просторі України, зважаючи на сучасні потреби суспільного життя, трансформацію освіти відповідно до глобалізаційних процесів, економічних можливостей та національних традицій. Теоретичне осмислення проблеми вимагає використання загальнонаукових методів аналізу і синтезу (суперечності виховного процесу), абстрагування та узагальнення (елементи різних концепцій виховання). Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку пов'язані з вивченням джерельної бази щодо визначення умов впровадження філософії виховання в освіту України відповідно до соціокультурних умов сьогодення.

Ключові слова: виховання, філософія виховання, філософія освіти, концепції освіти та виховання, освітні парадигми, освітній простір.

Литвиненко Т.С. Философия воспитания в трансформационном образовательном пространстве. В статье выявлена сущность воспитания как

понятіє філософії освіти. Продемонстровано домінуючі в філософсько-педагогічній літературі концепції освіти і виховання, виявлені основні філософські напрями, під впливом яких сформувались погляди на виховання в освітньому контексті. Предоставлено перевагу гуманістичної концепції освіти і виховання в освітньому просторі України, урахувавши сучасні потреби суспільного життя, трансформацію освіти в відповідності з глобалізаційними процесами, економічними можливостями і національними традиціями. Теоретичне осмислення проблеми потребує використання загальнонаукових методів аналізу і синтезу (протиріччя виховального процесу), абстрагування і узагальнення (елементи різних концепцій виховання). Перспективи подальших досліджень в цьому напрямку пов'язані з вивченням наукової літератури по визначенню умов впровадження філософії виховання в освіту України в відповідності з сучасними соціокультурними умовами.

Ключевые слова: виховання, філософія виховання, філософія освіти, концепції освіти і виховання, освітні парадигми, освітній простір.

Lytvynenko T. Philosophy of education in the transforming educational space. The article reveals the nature of education as a concept of philosophy of education. Author demonstrates the dominant concept of education in philosophical and pedagogical literature, reveals the basic philosophical directions under the influence of which views on education in the educational context were formed. The advantage is given to the humanistic conception of education training in the educational space of Ukraine, due to current needs of social life, the transformation of education under globalization, economic opportunities and national traditions. Theoretical understanding of the problem requires the use of general scientific methods of analysis and synthesis (the contradictions of the educational process), abstraction and generalization (elements of different concepts of education). Prospects for further research in this area are related to the study of sources base to determine the conditions for implementing the philosophy of education in the education of Ukraine in accordance with the present social and cultural conditions.

Key words: education, philosophy of education, concepts of education, educational paradigms, educational space.

Постановка проблеми. Філософія виховання в системі сучасних педагогічних впливів на особистість потребує відповідної актуалізації з позиції формування нових світоглядних установок [2]. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема виявлення загальних принципів і закономірностей виховання, пізнання та осмислення стану розвитку концепцій виховання, тенденцій розвитку і суперечностей.

Аналіз досліджень і публікацій. Плідні філософські ідеї щодо виховання розгортаються у історико-філософському дискурсі, а саме: у творах Платона, Арістотеля, Р.Декарта, Т.Гоббса, Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо, І.Канта, Й.Фіхте, Г.Гегеля, Г.Сковороди, П.Юркевича.

Обґрунтування сутності самого виховання як суцього стає можливим, завдячуючи філософським рефлексіям Просвітництва, філософії Нового часу та, Ф.Рабле, Ж.-Ж.Руссо, а також вітчизняних та зарубіжних педагогів, німецької класичної філософії, у тому числі теоретичним здобуткам І.Гербарта, І.Гердера, Д.Дідро, Я.Коменського, М.Монтеня, І.Песталоцці Г.Ващенка, С.Гессена, А.Макаренка, В.Сухомлинського, К.Ушинського, Ф.Фребеля. [4].

Представники сучасної української філософської думки: В.Андрущенко, Є.Бистрицький, П.Гайденко, Г.Горак, І. Зязюн А.Єрмоленко, В.Кремень, С.Кримський, М.Култаєва, М.Мамардашвілі, М.Михальченко, І.Надольний, В.Шинкарук, Л.Шкляр., покладають на філософію освіти методологічну місію, вважаючи її дослідницькою галуззю філософії, що аналізує підстави, цілі та ідеали педагогічної діяльності, освіти і виховання, розробляє методи проектування й створення нових освітніх систем.

Метою статті є з'ясування сутності виховання як поняття філософії освіти; аналіз сучасних концепцій виховання; виявлення методологічного та аналітичного потенціалу філософських концепцій виховання у сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Взаємоперетин філософії освіти й філософії виховання у системі свідомо планових впливів на особистість демонструє різні моделі виховання, створені на основі філософських концепцій [2].

Виявити семантику виховання спроможна філософія через теоретично-історичну реконструкцію підходів, напрямів і концепцій філософії освіти. У науковій літературі існує велика кількість визначень поняття «виховання». Найбільш розповсюдженим є тлумачення виховання як будь-які свідомо плановані інтелектуальні, естетичні, моральні впливи на індивіда чи групу людей будь-якого віку. У професійному смислі виховання – це діяльність підготовлених професіоналів, що , керуючись спеціально розробленими програмами, здійснюють ціленаправленні впливи з метою формування у підопічних моральних, культурних норм. Краще зрозуміти взаємоперетин філософії освіти й виховання допоможе визначення відомого дослідника проблем соціальної педагогіки А. Мудрика, який вважає, що «... в найзагальнішому вигляді філософію виховання можна розглядати як галузь знання, що розробляється на перетині філософії, соціології і педагогіки, в якій, спираючись на певне розуміння образу людини, дається трактовка сутності виховання, його завдань і цілей; розробляються загальні підходи до проблем співвідношення розвитку, соціалізації і виховання людини; визначаються цінності та принципи виховання і т.д.» [2].

Г.Берегова, досліджуючи взаємоперетин філософії освіти й виховання окреслює теоретико-методичні аспекти засвоєння філософських знань і визначення методологічних підходів до формування практичного світогляду особистості, а також, з позиції філософського осмислення, визначає: освіту як цілеспрямовану пізнавальну діяльність людей з отримання знань і вмінь і їх вдосконалення; а виховання як цілеспрямоване систематичне формування якісних характеристик особистості за допомогою впливів різного характеру. У цих позиціях (як освіти, так і виховання) ключовою є цілеспрямованість, а об'єднуючим чинником – педагогічний результат: формування інтелектуального та духовного потенціалу людини, що є надбанням її культурного кола[2].

У рамках філософії освіти сформовано різні концепції виховання, кожна з яких акцентує увагу на певних моментах педагогічного знання, діяльності, освітньо-виховної системи.

Кузьмінський А.І. виділяє наступні концепції і розглядає їх сутність з огляду побудови на їх ідеях педагогічних систем. **Екзистенціалізм** – філософська основа індивідуалізації навчання виховання, сповідує крайній індивідуалізм, протиставлення особистості і колективу. Центром виховного впливу є несвідоме, а логіка та інтелект мають другорядне значення. **Неопрагматизм** – філософська основа педагогіки самоствердження особистості, сповідує суб'єктивний ідеалізм, заперечує об'єктивну істину. Сутність методології виховання полягає в твердженні, що гуманність особистості знаходиться тільки у самій особистості, а не створена суспільством. Метою освіти є процес «самовиявлення» притаманних людині від природи інстинктів і схильностей. Домінантною є опора на особистісну спрямованість виховання. **Неотомізм** – філософська основа релігійного виховання, яке будується на пріоритеті духовного начала; обґрунтовує ідею гармонійного поєднання наукових знань і релігійної віри. **Неопозитивізм** – філософська основа педагогіки раціоналізму; ігнорування світоглядних аспектів наукових знань, приниження ролі теорії, заперечення об'єктивних законів моралі і їх зумовленість соціальними відносинами. Виховання має бути звільнене від світоглядних ідей, від ідеології. Сучасне життя потребує "раціонального мислення". Повна гуманізація системи виховання. Створення умов для вільного самовираження особистості. **Біхевіоризм** – філософська основа виховання «індустріальної людини»; головна ідея – людська поведінка є керованим процесом. Вона зумовлена стимулами й потребує позитивного підкріплення. Моральні якості теж визначаються обставинами, стимулами. Головним завданням людини вбачають у якнайкращому пристосуванні до середовища. Виховання базується на діловитості, організованості, дисциплінованості, заповзятливості. **Гуманізм** є філософським підґрунтям нової (неокласичної) методології педагогіки; система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність; це сповідування загальнолюдських цінностей: любові до людини, справедливості, свободи, гідності людської особистості, працелюбності, досконалості, милосердя, доброти. Стрижнева ідея: при вихованні особистості не можна застосовувати насилля. **Антипедагогіка** – ідейним джерелом якої є постмодернізм. Це радикальний дискурс, спрямований на повне заперечення всієї історичної педагогічної теорії і практики, на нищівну критику класичних концепцій виховання й освіти; категоричне заперечення необхідності виховання й освіти, переконання в тому, що дитина інтуїтивно сама здатна визначати, що для неї є прийнятним, що педагогіка це терор, а виховання – суворе дресирування. Вчений окреме місце виділяє для **концепції народності** у вихованні. Така концепція базується на тисячолітньому досвіді виховної роботи конкретної етнічної групи, певної національності і вбирає в себе загальнолюдські цінності в царині виховної діяльності. Переконує, що концепція народності має залишатися основоположною для побудови української системи національного виховання[7].

В. Кремень, методологічно та структурно осмисливши нові функції освіти у сучасному освітньому просторі України, виокремлює три основні концепції: традиційну, раціоналістичну і гуманістичну. **Традиційна** базується на принципах засвоєння базових

академічних знань та морально-освітніх (виховних) принципах. Тобто освітній процес зводиться до чітких стандартів, навчальних планів, засвоєння певних цінностей моралі. Головний постулат **раціоналістичної** концепції – знання - упорядкована сукупність об'єктивних фактів, широко використовуються інформаційні системи, ефективні технології, виховний аспект нівелюється. Сенс **гуманістичної** концепції освіти та виховання полягає у самоствердженні людини, допомозі людині розбудити те, що у ній уже закладено. Основні цінності цієї концепції – співробітництво, рівність. Довіра, толерантність, емпатичність тощо [6, с.271].

Вчений гуманізацію освіти розглядає як -наукову проблему і як практичне завдання, яка вимагає використання результатів філософського аналізу [6, с.210]. Цікавими з погляду філософських концепцій виховання є , розроблена В.Кременем, філософія «людиноцентризму» (а звідси «дитиноцентризму»). Згідно переконань вченого, терміном людиноцентризм позначаються різноманітні й водночас концептуально спрямовані відтінки філософської думки, об'єктом яких є людина. Людиноцентризм – це актуалізація гуманістичних тенденцій в сучасну епоху, відхід від раціоналізованих прагматичних імперативів[6, с.10]. Необхідність філософії освіти зумовлена статусом освіти – завданням учити і виховувати (в їх безперервній взаємодії).

В.Кремень проголошує важливість застосування принципу дитиноцентризму на всіх етапах освітньої діяльності: починаючи від дошкілля і закінчуючи університетом. Потрібно максимально наблизити освіту і виховання дітей до конкретної сутності кожного з них, не формувати дитину під копії, а розпізнати її ество і плекати особистість на його основі. Під дитиноцентризмом, у трактуванні цього терміну В.Кременем, можна розуміти особистісно-орієнтовану модель виховання дитини, призначення якої розширення її можливого життєвого шляху та саморозвитку на засадах гуманізації реального буття дитини, посилення уваги до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєві компетентності [5].

Андрущенко В.П. у своїх фундаментальних працях з філософії визначає в історичному дискурсі такі парадигми освіти: міфологічна, природовідповіднісна, теологічна, гуманістична, просвітницька, раціоналістична, псевдо-гуманістична (ідеолого- конфронтаційна), технократична, (модерністська), глобалізаційно-інформаційна. Вчений узагальнює взаємодію філософів і педагогів у контексті обґрунтування загальної парадигми розвитку освіти і виховання в історії розвитку цивілізації. Філософія освіти, як її теорія і методологія, розгортає освітній процес до рівня всезагальності розуміння людини і людяності, гуманізму і фундаментальних цінностей, за якими – історія, сьогодення і майбутнє [1, с.19]. В.П.Андрущенко відмічає, що сучасні знання все більше орієнтуються на гуманітарні цінності, на людину, на те, яким повинен бути світ. Вони перестають бути ціннісно-нейтральними, що, насамперед, накладає відповідальність на освіту та виховання [1].

Г.Д.Берегова, вважає, що здебільшого у сучасній літературі домінують дві протилежні позиції щодо філософії виховання: 1) **авторитарне**, акцентовано патерналістське розуміння як впливу ззовні; 2) **гуманістичний** підхід, що розглядає виховання з погляду тих процесів, які відбуваються усередині свідомості особистості [2].

У першій моделі виховання розуміється насамперед як система строгих вимог до поведінки, що спирається на вищий авторитет (батька, лідера, учителя, керівника й ін.), як досить тверда регуляція поведінки; у ній головна увага приділяється техніці виховання, тому, як найбільш повно впливати на вихованця. За такого підходу виховання об'єкт виховного впливу – особистість – уніфікується, збіднюється, усереднюється, знеособлюється – підганяється під готові кліше, зразки, моделі чи стандарти. У словнику такого розуміння виховання поведінка характеризується через позиції типу: нормальна – девіантна, адаптована – неадаптована, лояльна – нелояльна, пристойна – непристойна, конфліктна – неконфліктна. Незалежно від того, у якому конкретному соціальному просторі (сім'ї, церкві, шкільному середовищі, державі тощо) ця модель виховання здійснюється, її головним недоліком є нехтування інтересами особистості, що приводить до конфліктів, відчуження, замкнутості, бунту, виникнення нещасної свідомості. Методи такого виховання – покарання (аж до фізичного), бойкот, остракізм, відлучення, дресура тощо. Результатом є людина, що становить роботизованого індивіда, конформіста, орієнтованого на соціальне схвалення, престиж, котрий рабськи копіює прийняті в суспільстві норми та правила поведінки й етикету [2].

На відміну від авторитарно-репресивного впливу ззовні, гуманістичне бачення виховання означає: 1) головною ланкою виховного процесу стає сам виховуваний, 2) необхідним є урахування індивідуально-особистісних здібностей і задатків, неповторних особливостей особистості, 3) завдання процесу виховання – розвинути все краще, закладене в індивіді від природи, забезпечити його розквіт, всебічний і гармонічний розвиток. Як бачимо, гуманістична філософія виховання орієнтована передусім на вивчення й збагачення внутрішнього світу вихованця, ураховує його індивідуальні особливості й опирається на його самостійні духовні зусилля. [2].

Г.Д. Берегова підтримує концепцію виховання Л.Коновалової, яка носить назву концепція стадіального розвитку особистості і синтезує в собі дві попередні концепції - авторитарний підхід як зовнішній примус і гуманістичний підхід як вільне розгортання внутрішніх можливостей індивіда. Питання про стадії (рівні) духовно-морального розвитку особистості поряд з аналізом моральних цілей виховання займає центральне місце в сучасних філософсько-педагогічних теоріях. Виховання проходить через ряд якісних стадій, починаючи з зовнішнього впливу на дитину, орієнтованої на формування автономної особистості, здатної до кооперації й співробітництва з іншими. [2].

Г.І.Волинка, розглядаючи феномен педагогічного університету, звертається до осмислення філософії виховання. Вважав, що філософію та інші соціально-гуманітарні дисципліни, що мають відношення до виховання людської душі, можна викладати цілком інформативно, за принципом *alma mater*, прагнучи, щоб студент запам'ятав і міг відтворити певну суму відомостей, але виховна віддача у такому разі їх буде мінімальною.

Транспонуючи ідеї пруських реформаторів університету у поясненні проблем сучасних педагогічних університетів, поділяє їх прагнення подолати одну із застарілих вже у ті часи педагогічних парадигм епохи Просвітництва – «принцип відгодовування» - *alma mater*. Керуючись цим принципом, рівень підготовки фахівця залежав від насичення його знаннями. Вчений вважав, що цей принцип був канонізований педагогікою, рудименти його не подолані до цього часу і знайшли своє термінологічне закріплення:

«російське «воспитание», німецьке «Erziehung» мають кореневе знання «відгодовувати». Тим більше відродно, що українське «виховувати» несе у собі дещо інший смисл, є «антипринципом» [3, с.522] . Г.І.Волинка вказує на принципову різницю в українському терміні «виховання», вбачає в ньому «увагу до своєї та чужої душі, прагнення освітити її світлом розуму, віднайти приховане в її темних закутках, гармонізувати, зрозуміти і впорядкувати» і підкреслює, що це термін «дуже влучно і точно позначає малочисленні, але вкрай значимі з історії людського духу повороти від екстенсивного накопичення і присвоєння зовнішньої інформації в душах» [3, с.522].

Вчений метою філософського виховання вбачає залучення студентів у історичний досвід самосвідомості, рефлексії, розуміння, вибору, свободи і відповідальності. Вважає, що поняття необхідні тут лише для вербалізації даного досвіду, а смислом філософії є особливий душевний стан «щирої зацікавленості, закоханості у мудрість, в себе у цьому стані». Згідно переконань філософа цей стан означає розуміння відносин зовнішнього-внутрішнього, спонукає до пошуків у собі і ззовні, до постійного самозбагачення, творчості і трансцендування. Перебуваючи у цьому стані людина залишається цікавою для себе і для інших. » [3, с.521]

У зв'язку з цим вважав, самосвідомі мотиви до самостійного підвищення фахової і загальної освіти проростають лише в душах з щирою, відвертою, окультуреною філософським досвідом тонкою і гармонійною конституцією. Досягнення цього можливе за рахунок досить тривалого заглиблення у світ соціально-гуманітарних знань, які, до речі, і виховують людську душу, здатну відповідально ставитися до набуття нових здобутків і піклуватися про загальну просвіченість, ясність і впорядкованість. Їй не властиво задовольнятися лише набором уявлень про світ своїх фахових чи життєвських інтересів, вона завжди буде прагнути до формування понятійної картини світу». [3, с.520]. Тобто, Г.І.Волинка у своїх поглядах на філософію виховання особистості керується принципами гуманізму.

А.О. Яковлев, проаналізувавши історію становлення філософії освіти як науки, дослідивши філософські підходи та напрями (емпірико-аналітичний напрям, критико-раціоналістичний, екзистенційно-герменевтичний, екзистенціально-діалоговий, критико-емансипаторський та постмодерністський), а також вивчивши сучасні педагогічні технології, виділяє основні філософські концепції та формулює в їх межах основні завдання освіти, які спрямовані на розвиток, становлення, виховання особистості. На них зупинимося детальніше. Завданням **догматичного реалізму** є виховання раціональної особи з розвиненим інтелектом, забезпечення знаннями вічних принципів, передача традиційних цінностей.

Метою **академічного раціоналізму** є сприяння інтелектуальному зростанню особи, але при чіткій диференціації на здатних і нездатних засвоїти фундаментальні знання. Завданням **прогресивістського прагматизму** є виховання особи, здатної до самореалізації; процес навчання переноситься і у життя, а не лише в межах навчального закладу і орієнтується на інтереси вихованців, з'являється можливість самостійного вибору предметів; методи викладання стають більш гуманістичними. Суть **соціального реконструкціонізму** проявляється у вихованні людини, здатної до вдосконалення і перетворення суспільства, здатної розрізняти проблеми, від яких страждає суспільство,

вирішувати їх; у процес навчання та виховання прагнуть утілити ідеали рівності та культурного плюралізму. [8].

На думку автора, таке виділення концепцій дає змогу зазначити певну тенденцію: сучасна філософія освіти все меншою мірою береться за тлумачення глобальних проблем освітньої дійсності (маючи при цьому всеосяжний характер), а обирає стрижневі ідеї в культурі, свідомості, соціальному житті, тобто вона представляє не глобальний, а скоріше конкретний, спеціальний, але, безумовно, філософський погляд на освіту. У той же час як сукупність ціннісних оформлених уявлень про освітню теорію, політику і практику філософія освіти забезпечує цілісність бачення і розв'язання проблем в освіті. Це означає, що на відміну від власне філософії філософія освіти, яка, безумовно, є самостійною усталеною науковою галуззю, що склалася всередині філософського і педагогічного знання, повинна сприяти розвиткові методології педагогіки, педагогічної теорії і, врешті-решт, – реальної освітньої практики. При цьому вона має стимулювати взаємне посилення різних філософських підходів, спрямованих на вирішення освітніх завдань, їх взаємну доповнюваність, а не абсолютизацію відмінностей [8].

Висновки. Філософськи осмислюючи концепції освіти, парадигми та підходи, маємо змогу розглядати виховання як благо, не лише як освіченість особистості, а як фактор соціальної стабільності, національного ствердження, економічного добробуту. Враховуючи сучасні потреби суспільного життя, освітню трансформацію відповідно до глобалізаційних процесів, економічних можливостей та національних традицій, надаємо перевагу гуманістичній концепції освіти та виховання у освітньому просторі України.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку пов'язані з вивченням джерельної бази щодо визначення умов впровадження філософії виховання в освіту України відповідно до соціокультурних умов сьогодення.

Література:

1. *Андрущенко В.П.* Філософія освіти: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
2. *Берегова Г. Д.* Взаємоперетин філософії освіти й виховання у теоретичній реконструкції форм і способів спілкування поколінь / Г. Д. Берегова // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка. - 2013. - № 1. - С. 3-9. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2013_1_3
3. *Волинка Г.І.* Вибране / за ред.. В.П.Андрущенко, О.С.Падалки, І.І.Дробота, Н.Г.Мозгової та ін. / Нац.пед. ун-т імені М.П.Драгоманова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – 541 с.
4. *Корженко В. В.* Філософські рефлексії виховання: парадигмальні зміни у контексті соціальних практик : Автореф. дис... д-ра філос. наук : 09.00.03 / В. В. Корженко; Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України. - К., 2001. – 34 с.
5. *Кремень В.Г.* Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / В. Кремень // Щоденна всеукраїнська газета «День». – № 210(3130). – 19 листопада, 2009. – С. 1–6.
6. *Кремень В.Г.* Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В.Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 424 с
7. *Кузьмінський А.І.* Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник/ К.: Знання, 2005.- 486с.

8. Яковлев А. О. Філософські концепції освіти: методологічний і аналітичний потенціал / А. О. Яковлев // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. - 2013. - № 2. - С. 91–100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2013_2_13

УДК 18+168.522

Гурова І.В.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ЕСТЕТИЧНЕ ОБЛАШТУВАННЯ ОСЕЛІ ЯК ВТІЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОВІДНОШЕННЯ УКРАЇНЦІВ

Проблеми, що постають у статті, частково знаходять відображення у сучасній українській гуманітаристиці, зокрема у філософсько-культурологічних та мистецтвознавчих розвідках. Метою цієї статті є обґрунтування положення про те, що оздоблення житла є ментальною ознакою побуту українців, пов'язаною з провідними архетипами українського менталітету, виникнення яких зумовлювались впливом та естетичним осмисленням навколишньої природи. Орнаментування оселі й усіх ужиткових виникло і тривалий час фігурувало у народному побуті як захист від злих сил. Згодом оберегова функція все більше сходила нанівець, заступаючи місце естетичній, коли світ розумівся як художній твір, який творить сама людина.

Ключові слова: *етнокультурологія, менталітет, національні архетипи, етнонаціональне світовідношення, хронотоп, дивосад, святовідношення, орнаментування, оздоблення, прикрашання.*

Гурова І.В. Эстетическое обустройство жилья как воплощение национального мироотношения украинцев. *Проблемы, освещаемые в статье, частично находят отражение в современной украинской гуманитаристике, в частности в философско-культурологических и искусствоведческих исследованиях. Целью статьи является обоснование положения о том, что украшение жилища является ментальной чертой быта украинцев, связанной с ведущими архетипами украинского менталитета, возникновение которых обусловлено воздействием и эстетическим осмыслением окружающей природы. Декорирование дома и домашних вещей возникло и долгое время использовалось в народном быту как защита от злых сил. Впоследствии роль оберега все больше сходила на нет, заступая место эстетической функции, когда мир понимался как художественное произведение, которое творит сам человек.*

Ключевые слова: *этнокультурология, менталитет, национальные архетипы, этнонациональное мироотношение, хронотоп, дивосад, святоотношение, орнаментирование, отделка, украшение.*